

Policy Challenges in the Realm of Social Networks and Information Literacy and Their Role in the Digitalization of Youth Lifestyles

Manouchehr Saber¹
Farhad Ziviyar²

(Received on: 2023-05-20; Accepted on: 2023-10-29)

Abstract

Virtual social networks and information literacy play a significant and fundamental role in shaping our perception of the surrounding world. The challenges of cyberspace have led to the fading of Iranian cultural values and the fragmentation of this culture. This research examines the role and position of virtual networks and the level of information literacy in the formation of modern identity among youth. This study employed the qualitative Grounded Theory method and the Strauss and Corbin paradigmatic model for data analysis. After collection, the data were analyzed through three stages of coding: open, axial, and selective. Indeed, ultimately, five main categories—causal conditions, contextual conditions, intervening conditions, strategies, and consequences—along with the relationships between them, were extracted in the form of a self-explanatory interpretive narrative of the data through selective coding. The results indicate a significant relationship between lifestyle and the digitalization of media consumption, duration of membership, level of information literacy, and the intensity of dependence on virtual social networks. This means that as the duration of membership, level of use and activity in unethical educational spaces, lack of media literacy, and exposure to inappropriate educational content in the use of virtual networks increase, the formation of a modern identity with a threatening and harmful approach among youth becomes more pronounced.

Keywords: Virtual Networks, Information Literacy, Modern Identity, Tehran Youth

1. PhD, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran (Corresponding Author).

Email: saber1971man@yahoo.com

2. Associate Professor, Department of Political Science, Research Institute for Islamic Political Thought, Revolution and Civilization, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran ziviyar@ihcs.ac.ir

چالش‌های سیاست‌گذاری در حوزه شبکه‌های اجتماعی و سواد اطلاعاتی و نقش آن در دیجیتالی شدن سبک زندگی جوانان

منوچهر صابری^۱
فرهاد زیویار^۲

[تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۳۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۰۷]

چکیده

شبکه‌های اجتماعی مجازی و سواد اطلاعات، نقش مهم و اساسی در چگونگی ادراک ما از دنیای پیرامون ایفا می‌کنند. چالش‌های فضای مجازی، سبب کم‌رنگ شدن ارزش‌های فرهنگ ایرانی و چند هویتی شدن این فرهنگ شده است. در این پژوهش به بررسی، نقش و جایگاه شبکه‌های مجازی و میزان سواد اطلاعاتی در شکل‌گیری هویت مدرن در میان جوانان پرداخته شده است. در این مطالعه از روش کیفی گراندد تئوری (نظریه داده بنیاد) برای دستیابی به مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین بهره گرفته شده است. داده‌ها پس از جمع‌آوری در سه مرحله باز، محوری و انتخابی کدگذاری شدند. در واقع پنج مقوله کدگذاری باز که عبارت‌اند از عوامل علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها، نیز روابط موجود بین مقوله‌ها در قالب بیان روایتی از داده‌ها با تفسیر گویا از طریق کدگذاری انتخابی به دست آورده شد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد بین سبک زندگی و دیجیتالی شدن مصرف رسانه‌ای، مدت زمان عضویت، میزان سواد اطلاعات و شدت وابستگی به شبکه اجتماعی مجازی، رابطه معناداری وجود دارد؛ بدین معنا که هرچه مدت زمان عضویت، میزان استفاده و فعالیت کاربران در فضاهای آموزشی غیر اخلاقی، فقدان سواد رسانه‌ای و توجه به محتوای آموزشی نامناسب در استفاده از شبکه‌های مجازی افزایش می‌یابد، هویت مدرن با رویکرد تهدید آمیز و آسیب‌زاد در جوانان بیشتر مشاهده می‌شود.

کلیدواژه‌ها: شبکه مجازی، سواد اطلاعات، هویت مدرن، جوانان تهران.

۱. دکترای تخصصی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

saber1971man@yahoo.com

۲. دانشیار گروه علوم سیاسی، پژوهشکده اندیشه سیاسی، انقلاب و تمدن اسلامی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات

فرهنگی، تهران، ایران zivyar@ihcs.ac.ir

مقدمه و بیان مسئله

امروزه تحلیل شبکه‌های مجازی بسیار مورد توجه قرار گرفته است. رسانه‌های مجازی و سواد اطلاعات نقش مهمی در ایجاد و گسترش روندهای مهم جامعه ایفا می‌کنند. اینترنت و شبکه‌های مجازی به دلیل ویژگی‌هایی چون سرعت، فرامرزی بودن، خاصیت شبکه‌ای، آسان بودن استفاده و توانمندی ایجاد محتواهای گوناگون (متن، تصویر، صوت و چندرسانه‌ای)، سبب شده‌اند دامنه نفوذ و اثرگذاری سواد اطلاعات بسیار گسترده باشد و برای جوانان بسیار پرجاذبه باشند. همین مسئله سبب شده است در هویت دادن به جوانان به ویژه هویت مدرن و امروزی بسیار تأثیرگذار باشند.

با نیم‌نگاهی به نقش رسانه‌ها، سواد اطلاعات و شبکه‌های مجازی در کنش‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی مردم و توجه به پتانسیل فزاینده این رسانه‌ها برای گسترش سریع محتواهای جذاب و دست‌یابی به مخاطب‌های فراتوده‌ای، درمی‌یابیم که امروزه رسانه‌های مجازی مانند اهرمی هستند که به کنش‌های گوناگون جامعه به ویژه نسل جوان جهت می‌دهند؛ همین مسئله دلیل اهمیت یافتن رسانه‌های مجازی، میزان سواد اطلاعات و تحلیل آسیب‌ها و فرصت‌های برخاسته از آنها در زندگی و هویت بخشی به نسل جوان است (مختاری، ۱۳۹۹ ه.ش، ص ۲۱).

مسئله مهم، نوع استفاده از این فضا و اطلاعات نادرست است. تبعیت کورکورانه از فضای مجازی منجر به بی‌هویتی، جذب در هویت جهانی و یکسانی فرهنگی در سراسر جهان می‌شود. دوسویه بودن این فضا سبب شده است کاربران به سربازان مجازی در حال بازنشر الگوهای دیجیتالی و فرهنگ غربی تبدیل شوند که اصولاً با ارزش و فرهنگ ایرانی مغایر است. روحیه تنوع طلب و امروزی جوانان و نوجوانان نیاز به تنوع دارد؛ اما پذیرش الگوی جامعه دیگر، می‌تواند لطمه جبران‌ناپذیری به فرهنگ و هویت جوانان، بنیان‌های خانواده و سلامت فردی و اجتماعی بزند و سبک زندگی کاربران را دگرگون کند. فضای مجازی با

ارائه سبک‌ها و الگوهای زندگی مدرن سبب می‌شود کاربران تمامی جوانب زندگی خویش را بر اساس چارچوب زندگی آنان بچینند. همچنین الگوها و اطلاعات ارائه شده از سوی جوامع مدرن سبب شکل‌گیری هویت مدرن جدیدی در جوانان شده است.

نسل جوان هر روز در معرض اطلاعات، آگاهی‌ها و شناخت‌های تازه‌ای در زمینه‌های مختلف تغذیه، بهداشت، درمان، مسکن، پرورش کودک، اشتغال، پوشش، لباس، آموزش و پرورش و دیگر موضوعات زندگی است. این فرایند به تدریج سبب تغییر سبک زندگی جوانان و تغییر عادات و روحیات آنها می‌شود. امروزه نه تنها سبک زندگی به سبک زندگی دیجیتال در حال تغییر است، بلکه لایه‌های عمیق‌تری از فرهنگ و هویت جوانان در معرض دیجیتال شدن است. بر اساس الگوی جدید روابط و به واسطه ابزارهای رسانه‌ای و سواد اطلاعات، فرد نه تنها با نزدیکان و آشنایان بلکه با هر کسی در هر گوشه جهان امکان مبادله پیام و مراوده دارد. فرد می‌تواند با استفاده از امتیازات فنی ارتباطات رایانه‌ای و اینترنتی، با آزادی بیشتر و با اعمال سلیقه بیشتری عمل کند و بسیاری از تابوهای اجتماعی و سیاسی را بشکند و روایت دلخواهانه‌تری از خویشتن خود را شکل دهد (فاضلی، ۱۳۹۰ ه.ش، ص ۳۲-۳۳).

می‌توان اذعان کرد افراد در هر نقطه‌ای از کره خاکی به گونه‌ای با این تحولات گسترده روبرو هستند. درواقع ابعاد گوناگون زندگی افراد به طور همه جانبه‌ای تحت تأثیر رسانه‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی از جمله اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی قرار گرفته است؛ به گونه‌ای که نمی‌توان آثار و پیامدهای فناوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی را انکار کرد. ایران نیز هم‌زمان با سایر کشورها در معرض این تغییرات قرار گرفته است و ابعاد زندگی مردمان این مرزوبوم تحت تأثیر فرایندهای جهانی دستخوش تغییرات و دگرگونی‌های عمیقی شده است. یکی از مهم‌ترین ابعاد زندگی افراد، جنبه هویتی آنان است. با توجه به تغییرات به وجود آمده در سطوح مختلف، قشر جوان بیشترین تأثیر را از این تحولات و

سواد اطلاعاتی پذیرا شده است که مسئله هویت به ویژه هویت مدرن جوانان شهر تهران از این قاعده مستثنی نیست. جوانان یکی از مهم‌ترین اقشاری هستند که به دلیل ویژگی‌های مربوط به دوره جوانی بیشترین تأثیر را از رسانه‌های جدید دیجیتالی دارند؛ از این رو مطالعه و تحقیق درباره تأثیر فناوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی از جمله شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت مدرن امری مهم و ضروری قلمداد می‌شود. بر همین اساس هدف نوشتار حاضر بررسی و بازنمایی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی و کارکرد آنها به گرایش زندگی مدرن در میان جوانان است تا از این طریق ضمن شناخت دقیق، در خصوص استفاده از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی و با برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در راستای سبک زندگی ایرانی و با توجه به حفظ ارزش‌های ایرانی برای جوانان، راهکارهایی برای کارشناسان و مسئولان فرهنگی ارائه دهد. کوشیده‌ایم با استفاده از روش گراند تئوری (داده‌بنیاد)، به نقش شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری هویت مدرن در جوانان تهرانی بپردازیم و به این چند پرسش اصلی پاسخ دهیم: چالش زندگی جوانان در استفاده از شبکه‌های مجازی و سواد اطلاعاتی در گذر از هویت سنتی به هویت مدرن کدام‌اند؟ پیامدهای شبکه‌های مجازی و سواد اطلاعاتی بر هویت اجتماعی و سبک زندگی جوانان چگونه ارزیابی می‌شود؟ استفاده از شبکه‌های مجازی در شکل‌گیری هویت مدرن جوانان چه آثاری داشته است؟

۱. ادبیات موضوع

بیشتر مطالعات متعدد انجام شده در حوزه سبک زندگی بر این باورند که فضای مجازی هم در قالب شبکه‌های اجتماعی مجازی و هم اینترنت می‌تواند بر تغییر شیوه زندگی (تغذیه، سبک پوشش، سبک آرایش، توجه به ظاهر و اندام و سبک فراغت) تأثیرگذار باشند و میزان تأثیرگذاری آنها بستگی به وابستگی، اعتماد و حمایت دریافتی از این فضا

دارد. بوربور و تاجیک اسلامی (۱۴۰۰) با تاکتیک پیمایشی به رابطه میان میزان و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با هویت اجتماعی زنان شهر تهران پرداخته‌اند که نتایج تحقیق آنان نشان می‌دهد میزان استفاده از شبکه‌های مجازی با بُعد جمعی هویت زنان رابطه منفی دارد و آموزش‌های لازم برای زنان در زمینه استفاده بهینه از این شبکه‌ها به منظور کاهش آسیب‌ها در حوزه هویت اجتماعی ضروری به نظر می‌رسد. اکبری و همکاران (۱۳۹۹ه.ش) به نقش دیجیتالی شدن مصرف رسانه‌ای در سبک زندگی شهروندان بالای ۱۸ سال شهر تهران پرداخته‌اند؛ به طور میانگین نیمی از پاسخ‌گویان، دست‌کم روزی دو ساعت از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند و وابستگی به شبکه‌های مجازی ۵۰ درصد شهروندان منجر تغییر گرایش شهروندان به سبک زندگی را پیش‌بینی می‌کند. ابوالقاسمی (۱۳۹۷ه.ش) به میزان استفاده افراطی و وابستگی به این فضا پرداخته است که سبب گرایش کاربران به سبک تغذیه، مدیریت ظاهری و مصرفی خاص می‌شود. فرقانی و مهاجری (۱۳۹۶ه.ش) به ارتباط شبکه‌های اجتماعی با تغییر سبک زندگی از نظر بعد سواد اطلاعات پرداخته‌اند و نتیجه گرفته‌اند میزان حضور و استفاده از فضای اطلاعاتی بر تغییر سبک زندگی تأثیرگذار است، اما سبک زندگی نیز در این پژوهش به طور کلی بدون جهت‌گیری خاصی بررسی شده است. خوارینا و سیسپراسودجو (۲۰۱۸م) در پژوهش خود معتقدند فرصت‌ها و تهدیدات شبکه‌های اجتماعی، میزان استفاده از فضای مجازی و فعالیت در این فضا منجر به گرایش زندگی مجازی و الگوی تبلیغاتی می‌شود که این مسئله در ادامه تغییر در ادبیات، نوع پوشش ظاهری و تغذیه خاص را به دنبال دارد.

پژوهش‌های متعددی درباره سبک زندگی و رسانه انجام شده است؛ اما به ندرت پژوهشی به سبک زندگی دیجیتالی یا فرآیند دیجیتالی شدن سبک زندگی پرداخته است. بیشتر

پژوهش‌ها با روش اسنادی انجام شده‌اند و به بررسی محدود ابعاد سبک زندگی پرداخته‌اند. در پژوهش حاضر، تلاش شده است با ارائه تعریف مشخص و جامع از سبک زندگی دیجیتال و بهره‌گیری از سواد اطلاعات، تمامی ابعاد ارزشی و فرهنگی، سبک مصرفی شبکه‌های مجازی و محتوای آن، و کارکردهای این شبکه‌ها بررسی شود. ویژگی‌های مؤثر شبکه‌های مجازی شامل جنبه‌های ارتباطی، حمایتی، نمایشی، ابرازی، وابستگی و اعتماد در گرایش جوانان تهرانی به سبک زندگی دیجیتال شناسایی شده است. هدف این پژوهش ارائه نگاه جامع و روشن نسبت به سازوکارها و کارکردهای شبکه‌های مجازی است که منجر به گرایش جوانان به سبک زندگی دیجیتال می‌شود.

۲. مفهوم‌شناسی

شبکه‌های مجازی

شبکه مجازی، ساختاری اجتماعی است که از گروه‌هایی عموماً فردی یا سازمانی تشکیل شده است که با یک یا چند نوع خاص از وابستگی‌ها به هم متصل هستند؛ برای مثال وابستگی‌های دوستی، خویشاوندی، قیمت‌ها، الهامات، ایده‌ها و تبادلات مالی، تجارت، لینک‌های وب، سرایت بیماری‌ها یا مسیرهای هواپیمایی. تحلیل شبکه‌های اجتماعی، روابط اجتماعی را با اصطلاحات گروه و رشته می‌نگرد. گروه‌ها، بازیگران فردی درون شبکه‌ها هستند و رشته‌ها روابط میان این بازیگران می‌باشند (خدایاری و همکاران، ۱۳۹۳ ه.ش، ص ۱۶۹). تحقیقات در زمینه‌های علمی نشان داده است شبکه‌های اجتماعی در بسیاری از سطوحی که به کار گرفته می‌شوند، از خانواده‌ها گرفته تا ملت‌ها، نقش مهمی در تعیین راه حل مسئله، اداره تشکیلات و میزان موفقیت افراد در رسیدن به اهدافشان ایفا می‌کنند (ابراهیمی کیایی، ۱۳۹۱ ه.ش، ص ۹۷).

سبک زندگی

سبک زندگی همان اعمال و کارهایی است که به شیوه مدرن طبقه‌بندی شده‌اند و حاصل ادراکات خاصی هستند. سبک زندگی مدرن از تلفیق فعالیت‌های فراغتی، اهمیت بدن، ترجیحات غذایی، الگوی انتخاب لباس و سبک مصرفی ساخته شده است و بر اساس مدیریت بدن (سبک ظاهری و تناسبی، تغذیه)، مصرف و فعالیت فراغتی نمایه می‌شود (ایمان و مرحمتی، ۱۳۹۳ ه.ش، ص ۵). سبک زندگی بنا به اظهارات گینز و و ریمر، مجموعه‌ای از ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای افراد است. سبک زندگی، شیوه‌ای از زندگی است که بر الگوهای مطلوب از زندگی فرد دلالت دارد که جهان‌بینی، نگرش‌ها، عادت‌ها و وسایل زندگی و همچنین الگوهای روابط اجتماعی، اوقات فراغت و مصرف را دربر می‌گیرد. سبک زندگی از طریق چهره‌ها، انتخاب لباس‌ها و رفتارها (اعمال و کردارها)، انتخاب فعالیت‌های فراغتی یا انتخاب وسایل زندگی و حتی گزینش دوستان بیان می‌شود (گینز و ریمر، ۱۳۸۱ ه.ش، ص ۱۰۴).

سبک زندگی دیجیتال

سبک زندگی دیجیتال (Digital Lifestyle) یعنی استفاده از ابزارهای دیجیتالی برای گسترش ارتباطات، تبادل اطلاعات و همچنین تسهیل و تسریع فرایندهای شغلی و کارهای روزمره. این شیوه، سبک زندگی چند میلیارد نفر از ساکنان کره زمین است که هر روز، با جنبش سلفی‌گیری (Selfie movement)، پست‌زدن، کامنت‌نویسی، لایک‌کردن، ایمیل‌زدن و چت‌کردن و به قولی گوگل‌بازی، بخشی از وقت روزانه خود را صرف دنیای مجازی می‌کنند. دنیای امروزه با روندهای دیجیتالی مأنوس شده است و پرتال‌های زیادی برای بحث و بررسی در این عرصه در دسترس است (علیزاده،

۱۴۰۰). الکترونیکی یا دیجیتالی شدن، فرایندی است که انسان از طریق ابزارها، فنون و رسانه‌های دیجیتالی مانند شبکه اینترنت و رایانه به تولید، تکثیر، اشاعه و انتشار نمادها و معانی می‌پردازد و از طریق آنها زندگی خود را سامان و معنا می‌بخشد. در نتیجه رشد و گسترش رسانه‌های دیجیتالی و الکترونیکی و افزایش کاربرد آنها در تمام ابعاد زندگی روزمره - از فعالیت‌های تجاری بزرگ بانکی، خرید و فروش رایانه‌ها و آموزش از راه دور رایانه‌ای گرفته تا آشپزی و کارهای جزئی درون خانه - فرایند دیجیتالی شدن نیز گسترش یافته است و در حال تغییر دادن عادات بنیادین ما در زمینه‌های مختلف فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است (خادمیان و سادات حسینی، ۱۳۹۴ ه.ش، ص ۲).

هویت مدرن جوانان

بحث هویت (identity) در سطوح فردی، اجتماعی و فرهنگی همواره مورد توجه صاحب نظران علوم تربیتی، روان‌شناسی، روان‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی بوده است (مظاهری و حسین‌زادگان، ۱۳۹۰). هویت به درک و تلقی مردم از این‌که چه کسی هستند و چه چیزی برایشان معنا دار است مربوط می‌شود (گیدنز، ۱۳۸۵ ه.ش). هویت در معنای اجتماعی ناظر بر ویژگی‌هایی است که دیگران به یک فرد نسبت می‌دهند. از سوی دیگر، هویت فرد در پاسخ به پرسش‌هایی از کیستی، چیستی و چرایی خود شکل می‌گیرد. هویت فرهنگی پاسخ به همین پرسش‌ها در بستر فرهنگ جامعه است.

بر این اساس عامل بنیادین در شکل‌گیری هویت، تعاملات انسانی است؛ به گونه‌ای که فرد هنگام تعامل با دیگران هویت خود را به عنوان يك عضو جامعه پیدا می‌کند (کاستلز، ۱۳۹۸ ه.ش، ص ۱۹۶). بنابراین مطالعه هویت در میان نسل جوان که اصلی‌ترین مرجع

استفاده‌کننده از شبکه‌های اجتماعی شناخته می‌شوند، از اهمیت شایانی برخوردار است؛ چراکه استفاده از شبکه‌های ارتباطی جدید، جوانان را با انواع و اقسام اطلاعات مفید و مضری مواجه کرده است که می‌تواند آنان را در جایگاه عمده‌ترین کاربران این شبکه‌ها در معرض پاسخ‌های گمراه‌کننده به پرسش‌های هویت‌سازشان قرار دهد. بنابراین پژوهش درباره تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت جوانان امری ضروری به نظر می‌رسد. افزون بر اینکه در میان جوانان نیز ساکنان شهرهای بزرگی مانند تهران، به دلیل ارتباط وسیع‌تر با وسایل ارتباط جمعی، بیشتر از دیگران با مسائل ناشی از هویت سنتی و مدرن و چالش‌های برآمده از جامعه اطلاعاتی درگیر هستند؛ بنابراین می‌توان جوانان ساکن تهران را که بیش از دیگران در مرکز فرایند تمایز و تشابه هویتی و تأثیرات رسانه‌ای مدرنیته قرار می‌گیرند، از این حیث دارای اهمیت پژوهشی دانست. به عبارت دیگر، درباره دلایل لزوم این مطالعه می‌توان به این موضوع اشاره کرد که استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین جوانان ایرانی به نحو چشمگیری افزایش یافته است و آنان با بهره‌مندی از امکانات و گزینه‌های فراوانی که شبکه‌های اجتماعی در اختیارشان می‌گذارند، پیوسته با محرک‌های جدید و انواع مختلفی از رفتارها آشنا می‌شوند. چنین فضایی که هویت نامشخص و پیوسته‌ای را می‌آفریند، برای جوانان که در مرحله شکل‌گیری هویت و به دنبال کشف ارزش‌ها و درونی‌کردن آنها در دنیای مجازی هستند، می‌تواند اثر منفی داشته باشد. درواقع در دنیای کنونی که انفجار اطلاعات به وقوع پیوسته است و بخش عظیمی از انسان‌ها به‌ویژه جوانان در معرض پیامدهای آن قرار گرفته‌اند، هویت هم‌مبنا و معنای گذشته خود را از دست داده است. شدت و دامنه تغییرات هویتی در نسل‌های جدید به حدی است که گاه بحران‌های هویتی را پدید آورده است؛ به گونه‌ای که برخلاف گذشته، نوجوانان و جوانان در فرایند انتقال هویت بیش از آنکه در زمینه ارزشها، باورها، رفتارها و

خلاصه هویتشان از والدین خویش متأثر باشند، از شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب و روابط درون این شبکه‌ها تأثیر می‌پذیرند.

۲. روش تحقیق

در مطالعه حاضر از روش تحقیق کیفی گزندتئوری برای به دست آوردن و شناخت بهتر نقش شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری هویت مدرن جوانان تهران استفاده شده است. روش گردآوری داده‌ها، کتابخانه‌ای و میدانی و با استفاده از مصاحبه عمیق بوده است و از روش نمونه‌گیری نیز بهره گرفته شد؛ بدین ترتیب که ابتدا با سیزده نفر از استادان، کارشناسان ارتباطات، جامعه‌شناسی و فرهنگی که در سبک زندگی و شبکه‌های مجازی و دیجیتالی دستاوردهای علمی هم داشتند، مصاحبه حضوری گرفته شد که در نهایت به اشباع نظری رسیدیم. عمل کدگذاری طی سه مرحله انجام شده است: کدگذاری باز، کدگذاری محوری، کدگذاری انتخابی. در مطالعه حاضر با استفاده از تکنیک‌های تحلیلی اشتراوس و کوربین به عنوان واحد تحلیل در سطوح، متن کل مصاحبه، کل پاراگراف و عبارات مورد توجه قرار گرفت و با تفکیک متن مصاحبه به عناصر دارای پیام در داخل خطوط یا پاراگراف، تلاش شد کدهای باز استخراج شوند و سپس سعی شده است مفاهیم اولیه در قالب دسته‌های بزرگ مفهومی طبقه‌بندی گردند. در مرحله کدگذاری محوری، ابتدا مقوله اصلی تعیین شد؛ سپس سایر مقوله‌ها در قالب پنج خوشه بزرگ علی، راهبردها، عوامل زمینه‌ای، شرایط محیطی و پیامدها دسته‌بندی شدند. در طول فرایند کدگذاری انتخابی و فرایند تلفیق، متن مصاحبه‌های انجام شده چند مرتبه بررسی شد و به عبارات و ایده‌هایی توجه گردید که بیان‌کننده روابط بین مقوله‌های اصلی و فرعی بودند. در نهایت جمع‌بندی و بررسی گزاره‌ها ما را به مقوله اصلی رهنمون نمود.

کدگذاری باز و داده‌های کیفی

ابعاد	مقوله	مفهوم
چالش‌های سیاست‌گذاری در حوزه شبکه‌های اجتماعی و تأثیر آن بر دیجیتالی شدن سبک زندگی جوانان (شرایط علی)	مقوله آموزشی	۱. سه قطبی شدن آموزش ۲. فضاهای آموزشی غیراخلاقی ۳. تحمیل منطق تکنولوژی ۴. سواد رسانه‌ای ضعیف ۵. محتویات ضعیف آموزشی شبکه‌های اجتماعی ۶. نارسایی زیرساخت‌های آموزشی و رسانه‌ای
	مقوله فرهنگی	۱. فاصله فرهنگی رسمی و غیررسمی ۲. فرهنگ فردیت ۳. فقدان راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی داخلی ۴. بالابودن جایگاه اجتماعی ۵. تغییر در باورهای اجتماعی ۶. متفاوت بودن فرهنگ اعتقادات اخلاقیات
	مقوله سیاست‌گذاری	۱. غیر قابل سیاست‌گذاری ۲. فقدان یک الگوی راهنما در میان سیاست‌گذاران ۳. اعتماد نداشتن به سیاست‌های موجود ۴. غلبه رویکرد رسانه‌های قدرتمند بر مخاطبان ضعیف
	مقوله خودابرازی	۱. خودشیفتگی ۲. تحولات بزرگ شخصیتی ۳. میل به محبوبیت ۴. نمایش ثروت و تجمل‌گرایی ۵. هویت جعلی و ناشناخته
	مقوله خلاقیت	۱. بیکاری جوانان ۲. نوآوری به صورت بلاگر و اینفلوئنسر ۳. هک کردن، تقلب و کلاهبرداری ۴. هنجارشکنی

ابعاد	مقوله	مفهوم
چالش‌های سیاست‌گذاری در حوزه شبکه‌های اجتماعی و تأثیر آن بر دیجیتالی شدن سبک زندگی جوانان (شرایط علی)	مقوله ارتباطات	۱. عینیت یافتن ارتباطات ۲. افشای اطلاعات ۳. ناکارآمدی ساختارهای ارتباطی ۴. اعتیاد اینترنتی ۵. نقص حریم خصوصی ۶. ضعف کاربردی اپلیکیشن داخلی
	مقوله فردی	۱. عدم تعاملات میان جوانان ۲. خودانگاره بزرگ فردی ۳. جذب هدفمند و غیرهدفمند ۴. فراغت‌های رسانه‌ای ۵. انزوا و گوشه‌گیری جوانان ۶. فردگرایی در همه زمینه‌ها ۷. منفی‌گرایی و ضدیت با رسانه‌های دیجیتال ۸. خصلت دموکراتیک و گشودگی
	مقوله مدیریتی	۱. عدم زیرساخت اساسی ۲. به رسمیت نشناختن حوزه خصوصی ۳. نبود متولی درست در حوزه بازار دیجیتالی ۴. عدم کفایت و کارآمدی مدیران سیاست‌گذار ۵. نبود قوانین حاکم بر فضای مجازی ۶. عدم ثبات مدیریت ۷. نگاه منفی مسئولان به شبکه‌های اجتماعی
	مقوله محوری	۱. فقدان آموزشی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در مدارس و دانشگاه‌ها ۲. عدم فرهنگ سازی ۳. فقدان سیاست راهبردی ۴. سطحی شدن سبک زندگی ۵. هنجارشکنی ۶. افشای اطلاعات حریم خصوصی ۷. عدم تعاملات میان فردی ۸. فقدان تنظیم خوب نظارتی بر شبکه‌های اجتماعی

ابعاد	مقوله	مفهوم
شرایط محیطی (بستر)	محیط فرهنگی و آموزشی	۱. تفاوت ارزش‌های فرهنگی بین کشورها ۲. توجه به کلاس‌های آموزشی برای بالابردن سواد رسانه‌ای
	محیط سیاست‌گذاری و ارتباطات	۱. استراتژی مناسب برای تدوین یک الگوی راهنما برای استفاده از شبکه‌های اجتماعی در میان جوانان ۲. نقش سیاست‌گذاران و صاحبان قدرت در اذهان عمومی با توسعه رسانه‌های داخلی کشور ۳. باورها و اعتقادات سیاست‌گذاران در برابر موفقیت رسانه‌های اجتماعی
	محیط فردی و مدیریتی	۱. مناسب بودن زیرساخت‌های اساسی کشور برای تقبل برنامه‌های شبکه‌های اجتماعی ۲. مناسب بودن تعاملات میان جوانان برای جذب هدفمند شبکه اجتماعی
	محیط خلاقیت	۱. مناسب بودن شرایط خلاقیت و نوآوری برای توسعه برنامه‌های شبکه‌های اجتماعی داخلی ۲. استراتژی برای جذب هدفمند جوانان نوآور و خلاق و تمکین مالی
	محیط خودابرازی	۱. استراتژی مناسب و هوشمندانه برای ثبت هویت واقعی افراد در شبکه‌های اجتماعی
شرایط مداخله‌گر	امکانات آموزشی	۱. تک‌قطبی شدن آموزش ۲. بالابردن سواد رسانه‌ای با برگزاری مداوم کلاس‌های آموزشی ۳. برخورداری از نیروهای متخصص و کارآمد با تحصیلات آکادمیک و برتر برای تدوین استراتژی مناسب محتویات آموزشی شبکه‌های اجتماعی و ساختار رسانه‌ای آموزشی
	سیاست‌های کلان	۱. سیاست‌گذاری صحیح در رابطه با شبکه‌های اجتماعی ۲. بالابردن اعتماد مردمی به سیاست موجود در رابطه با شبکه‌های اجتماعی
	مدیریت ارشد	۱. به رسمیت شناختن حوزه خصوصی ۲. برخورداری از متولیان کارآموده و خبره در حوزه بازار دیجیتال ۳. برخورداری از دیدگاه مثبت مسئولان به شبکه‌های اجتماعی

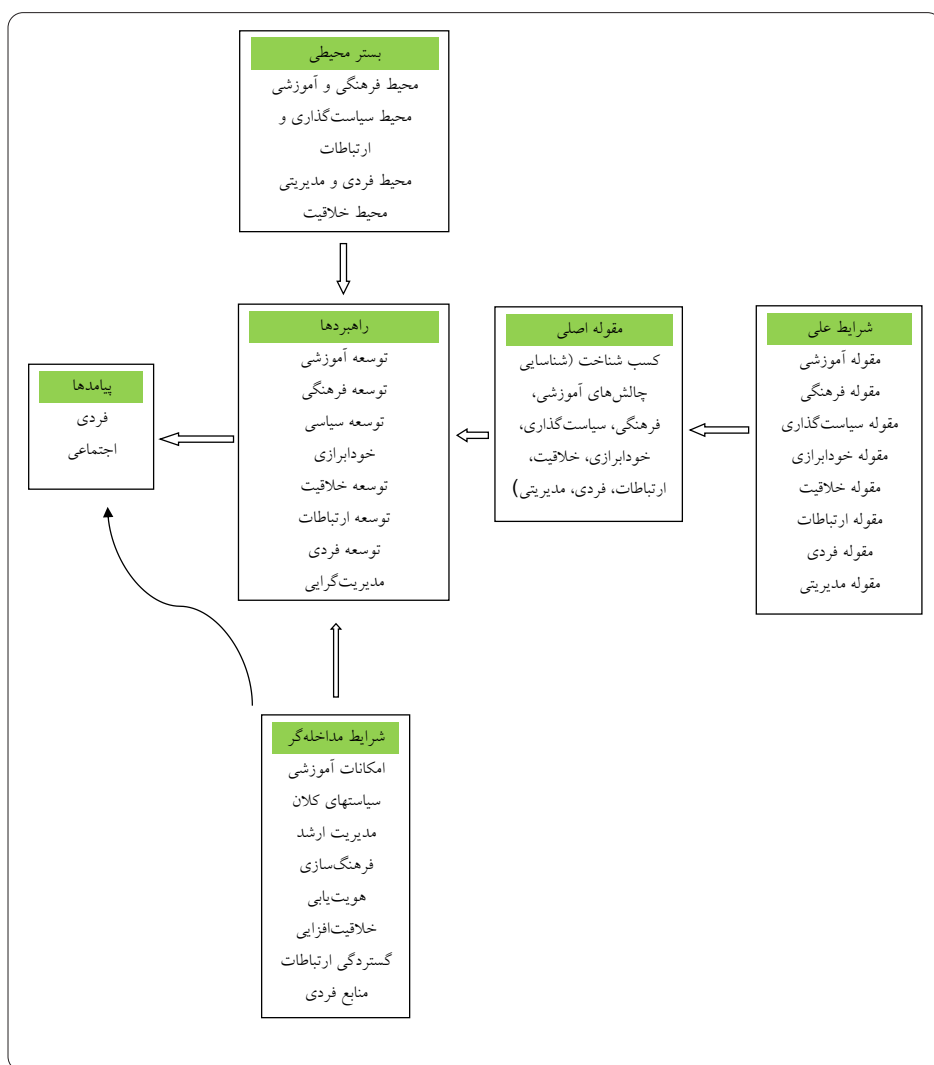
چالش‌های سیاست‌گذاری در حوزه شبکه‌های اجتماعی و سواد اطلاعاتی و نقش آن در دیجیتالی شدن سبک زندگی جوانان / ۱۱۵

ابعاد	مقوله	مفهوم
شرایط مداخله‌گر	فرهنگ‌سازی	۱. راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی داخلی فرهنگی ۲. کم‌کردن فاصله فرهنگی ۳. تدوین برنامه‌ای مدون برای بالابردن اعتقادات و اخلاقیات ۴. داشتن نقطه نظر و دیدگاه به فرهنگ‌سازی نه فرهنگ‌زدایی
	هویت‌یابی	۱. مجهز به سیستم هویت‌یاب برای جلوگیری از خودابرازی‌های جعلی ۲. دارا بودن برنامه‌ای جامع برای جلوگیری از تحولات شخصیتی
	خلاقیت‌افزایی	۱. حمایت مدیران از ابتکارات و خلاقیت‌ها ۲. اختصاص مزایای مالی و پاداش به خلاقیت‌های شبکه‌های سالم و تشویق جوانان به شبکه‌های سالم
	گسترده‌سازی ارتباطات	۱. برطرف کردن ضعف کاربردی اپلیکیشن‌های داخلی ۲. به رسمیت شناختن حریم خصوصی ۳. تدوین برنامه‌ای جامع برای حفظ اطلاعات
	منابع فردی	۱. دارا بودن برنامه‌ای جامع برای اجرای تحولات در شبکه‌های اجتماعی ۲. دارا بودن چشم‌انداز روشن تعاملات گروهی جوانان در همه زمینه‌ها ۳. برنامه‌ای برای جذب هدفمند جوانان و تشویق در استفاده از شبکه‌های اجتماعی سالم
راهبردها	توسعه آموزشی	۱. تک‌قطبی شدن آموزشی ۲. بهره‌گیری از تکنولوژی آموزشی ۳. استفاده از نیروهای متخصص برای بالابردن سواد رسانه‌ای ۴. کنترل صحیح محتویات آموزشی
	توسعه فرهنگی	۱. یکسان‌سازی فرهنگ‌های رسمی و غیررسمی ۲. راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی داخلی مهیج و سالم ۳. فرهنگ گروهی تربیت و آموزش در باورهای اجتماعی و دینی جوانان
	توسعه سیاسی	۱. توانایی سیاست‌گذاری صحیح با برنامه‌ای مدون و جامع ۲. استفاده از الگوی راهنما در میان سیاست‌گذاران ۳. اعتمادسازی به سیاست‌های موجود شبکه‌های اجتماعی

ابعاد	مقوله	مفهوم
راهبردها	خودابرازی	۱. شفاف بودن هویت‌ها و بازشناسی سریع آنها با تدوین برنامه‌های نرم‌افزاری هوشمند ۲. استفاده از نیروهای خبره در بازشناسی بزرگ شخصیتی در شبکه‌های اجتماعی و اطلاع‌رسانی به جوانان
	توسعه خلاقیت	۱. حمایت از کارهای شبکه‌ای خلاقانه و استخدام جوانان خلاق و نوآور ۲. تخصیص اعتبار برای هک‌زدایی خودکار شبکه اجتماعی
	توسعه ارتباطات	۱. به رسمیت شناختن حریم خصوصی به صورت هوشمند ۲. بالابردن قدرت کاربردی نرم‌افزارهای داخلی ۳. بهره‌گیری از نرم‌افزارهای هوشمند برای جلوگیری از افشای اطلاعات
	توسعه فردی	۱. بهره‌گیری از گروه‌های جوانان در تعامل با یکدیگر در همه زمینه‌ها ۲. بهره‌گیری از برنامه‌های مهیج هوشمند و سالم برای جلوگیری از رفتن به سایت‌های مخرب ۳. افزایش سرعت تصمیم‌گیری گروهی جوانان ۴. افزایش کارایی شبکه‌های اجتماعی با جذب هدفمند جوانان
پیامدها	مدیریت‌گرایی	۱. تصویب قوانین حاکم بر فضای مجازی ۲. حمایت مدیران ارشد از مدیران رده پایین ۳. حمایت مدیران از زیرساخت‌های اساسی شبکه‌های اجتماعی ۴. حمایت مدیران از به رسمیت شناخته شدن حوزه خصوصی ۵. برخورداری از مدیران لایق و کارآزموده در سیاست‌گذاری شبکه‌های اجتماعی ۶. چشم‌انداز مثبت مسئولان به شبکه‌های اجتماعی
	فردی	۱. افزایش کارایی فردی ۲. کاهش رضایت از شبکه‌های اجتماعی ۳. پیری زودرس ۴. بلوغ زود هنگام
	اجتماعی	۱. تهاجم فرهنگی ارتباطی ۲. افزایش وابستگی ۳. کاهش سلامت جسمانی

نمودار (۲) مدل تبیین‌کننده چالش‌های سیاست‌گذاری در حوزه شبکه‌های اجتماعی و تأثیر آن بر

دیجیتالی شدن سبک زندگی جوانان (کدگذاری محوری)



نتیجه و پیشنهادها

در این پژوهش عمل کدگذاری با استفاده از تکنیک‌های تحلیلی اشتراوس و کوربین طی سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی انجام شد. در ابتدا عمل کدگذاری گراند‌تئوری طی سه مرحله انجام شد: کدگذاری باز، کدگذاری محوری، کدگذاری انتخابی. با استفاده از تکنیک‌های تحلیلی اشتراوس و کوربین به عنوان واحد تحلیل در سطوح متن کل مصاحبه، کل پاراگراف و عبارات مورد توجه قرار گرفت و با تفکیک متن مصاحبه به عناصر دارای پیام در داخل خطوط یا پاراگراف تلاش شد کدهای باز استخراج شوند؛ سپس سعی شد مفاهیم اولیه در قالب دسته‌های بزرگ مفهومی طبقه‌بندی گردند. در مرحله کدگذاری محوری، ابتدا مقوله اصلی تعیین شد؛ سپس سایر مقوله‌ها در قالب پنج خوشه بزرگ علی، راهبردها، عوامل زمینه‌ای، شرایط محیطی و پیامدها دسته‌بندی شدند. در طول فرایند کدگذاری انتخابی و فرایند تلفیق، متن مصاحبه‌های انجام‌شده چند مرتبه بررسی شدند و عبارات و ایده‌های بیان‌کننده روابط بین مقوله‌های اصلی و فرعی مورد توجه قرار گرفت. جمع‌بندی و بررسی گزاره‌ها را به مقوله اصلی رهنمون نمود.

محقق در کدگذاری باز به ۳۲ مقوله فرعی و ۱۲۲ مفهوم دست یافت که عبارت‌اند از: ۸ مقوله و ۴۷ مفهوم در شرایط علی، ۸ مفهوم در مقوله محوری کسب شناخت، ۱۰ مفهوم در ۵ بستر محیطی، به ۱۰ مفهوم، در ۸ شرایط مداخله‌گر ۲۲ مفهوم، در ۸ راهبرد ۲۸ مفهوم و در ۲ پیامد فردی و اجتماعی ۷ مفهوم.

عمده‌ترین بخش چالش‌های سیاست‌گذاری در حوزه شبکه‌های اجتماعی و تأثیر آن بر دیجیتالی‌شدن سبک زندگی جوانان در شرایط علی است که به هشت مقوله تقسیم می‌شود: الف) مقوله آموزشی: سه قطبی‌شدن آموزش، فضاهاى آموزشى غيراخلاقى،

تحمیل منطق تکنولوژی، سواد رسانه‌ای ضعیف، محتویات ضعیف آموزشی شبکه‌های اجتماعی، نارسایی زیرساخت‌های آموزشی و رسانه‌ای؛ ب) مقوله فرهنگی: فاصله فرهنگی رسمی و غیررسمی، فرهنگ فردیت، فقدان راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی داخلی، بالابودن جایگاه اجتماعی، تغییر در باورهای اجتماعی، متفاوت بودن فرهنگ اعتقادات اخلاقیات؛ ج) مقوله سیاست‌گذاری: غیرقابل سیاست‌گذاری بودن، فقدان الگوی راهنما در میان سیاست‌گذاران، اعتماد نداشتن به سیاست‌های موجود، غلبه رویکرد رسانه‌های قدرتمند بر مخاطبان ضعیف؛ د) مقوله خودابرازی: هویت‌یابی خودابرازی، خودشیفتگی، تحولات بزرگ شخصیتی، میل به محبوبیت، نمایش ثروت و تجمل‌گرایی، هویت جعلی و ناشناخته؛ ه) مقوله خلاقیت: بیکاری جوانان، نوآوری به صورت بلاگر و اینفلوئنسر، هنجارشکنی؛ و) مقوله ارتباطات: عینیت یافتن ارتباطات، افشای اطلاعات، ناکارآمدی ساختارهای ارتباطی، اعتیاد اینترنتی، نقص حریم خصوصی، ضعف کاربردی اپلیکیشن داخلی؛ ز) مقوله فردی: عدم تعاملات میان جوانان، خودانگاری بزرگ فردی، جذب هدفمند و غیرهدفمند، فراغت‌های رسانه‌ای، انزوا و گوشه‌گیری جوانان، فردگرایی در همه زمینه‌ها، منفی‌گرایی و ضدیت با رسانه‌های دیجیتال، خصلت دموکراتیک و گشودگی؛ ح) مقوله مدیریتی: نداشتن زیرساخت اساسی، به رسمیت شناختن حوزه خصوصی، نبود متولی درست در حوزه بازار دیجیتال، عدم کفایت و کارآمدی مدیران سیاست‌گذار، نبود قوانین حاکم بر فضای مجازی، ثبات نداشتن مدیریت، نگاه منفی به شبکه‌های اجتماعی.

در مقوله محوری (کسب شناخت (شناسایی چالش‌های آموزشی، فرهنگی، سیاست‌گذاری، خودابرازی، خلاقیت، ارتباطات، فردی و مدیریتی) این نتایج به دست آمد: فقدان آموزشی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در مدارس و دانشگاه‌ها، عدم

فرهنگ‌سازی، نبود سیاست راهبردی، سطحی‌شدن سبک زندگی، هنجارشکنی، افشای اطلاعات حریم خصوصی، عدم تعاملات میان فردی، فقدان تنظیم خوب نظارتی بر شبکه‌های اجتماعی.

در شرایط محیطی (بستر) و انواع مقوله‌ها این نتایج به دست آمد: محیط فرهنگی آموزشی: تفاوت ارزش‌های فرهنگی بین کشورها، توجه به کلاس‌های آموزشی برای بالابردن سواد رسانه‌ای؛ محیط سیاست‌گذاری و ارتباطات: استراتژی مناسب برای تدوین الگویی راهنما جهت استفاده از شبکه‌های اجتماعی در میان جوانان؛ محیط فردی و مدیریتی: مناسب بودن زیرساخت‌های اساسی کشور برای تقبل برنامه‌های شبکه‌های اجتماعی، مناسب بودن تعاملات میان جوانان برای جذب هدفمند شبکه اجتماعی؛ محیط خلاقیت: مناسب بودن شرایط خلاقیت و نوآوری برای توسعه برنامه‌های شبکه‌های اجتماعی داخلی، استراتژی برای جذب هدفمند جوانان نوآور و خلاق و تمکین مالی؛ محیط خودآبرازی: استراتژی مناسب و هوشمندانه برای ثبت هویت واقعی افراد در شبکه‌های اجتماعی ورد هویت کاذب و دروغین.

در شرایط مداخله‌گر این مفاهیم به دست آمد: امکانات آموزشی: تک‌قطبی‌شدن آموزش، بالابردن سواد رسانه‌ای با برگزاری مداوم کلاس‌های آموزشی، برخورداری از نیروهای متخصص و کارآمد با تحصیلات آکادمیک و برتر برای تدوین استراتژی مناسب محتویات آموزشی شبکه‌های اجتماعی و ساختار رسانه‌ای آموزشی؛ سیاست‌های کلان: سیاست‌گذاری صحیح در رابطه با شبکه‌های اجتماعی، بالابردن اعتماد مردمی به سیاست موجود در رابطه با شبکه‌های اجتماعی؛ مدیریت ارشد: به رسمیت شناختن حوزه خصوصی، برخورداری از متولیان کارآزموده و خبره در حوزه بازار دیجیتال، برخورداری از دیدگاه مثبت مسئولان به شبکه‌های

اجتماعی؛ فرهنگ‌سازی: راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی داخلی فرهنگی، کم‌کردن فاصله فرهنگی، تدوین برنامه‌ای مدون برای بالابردن اعتقادات و اخلاقیات، داشتن نقطه‌نظر و دیدگاه به فرهنگ‌سازی نه فرهنگ‌زدایی؛ هویت‌یابی: مجهز به سیستم هویت‌یاب برای جلوگیری از خودابرازی‌های جعلی، دارابودن برنامه جامع برای جلوگیری از تحولات شخصیتی؛ خلاقیت‌افزایی: حمایت مدیران از ابتکارات و خلاقیت‌ها، اختصاص مزایای مالی و پاداش به خلاقیت‌های شبکه‌های سالم و تشویق جوانان به شبکه‌های سالم؛ گسترده‌ی ارتباطات: برطرف کردن ضعف کاربردی اپلیکیشن‌های داخلی، به رسمیت شناختن حریم خصوصی، تدوین برنامه‌ای جامع برای حفظ اطلاعات؛ منابع فردی: دارابودن برنامه‌ای جامع برای اجرای تحولات در شبکه‌های اجتماعی، دارابودن چشم‌انداز روشن تعاملات گروهی جوانان در همه زمینه‌ها، برنامه‌ای برای جذب هدفمند جوانان و تشویق در استفاده از شبکه‌های اجتماعی سالم.

در راهنما این نتایج به دست آمد: توسعه آموزشی: تک‌قطبی شدن آموزشی، بهره‌گیری از تکنولوژی آموزشی، استفاده از نیروهای متخصص برای بالابردن سواد رسانه‌ای، کنترل صحیح محتویات آموزشی؛ توسعه فرهنگی: یکسان‌سازی فرهنگ‌های رسمی و غیررسمی، راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی داخلی مهیج و سالم، فرهنگ گروهی، تربیت و آموزش در باورهای اجتماعی و دینی جوانان؛ توسعه سیاسی: قابلیت سیاست‌گذاری صحیح با برنامه‌ای مدون و جامع، استفاده از الگوی راهنما در میان سیاست‌گذاران، اعتمادسازی به سیاست‌های موجود شبکه‌های اجتماعی؛ خودابرازی: شفاف بودن هویت‌ها و بازشناسی سریع آنها با تدوین برنامه‌های نرم‌افزاری هوشمند، استفاده از نیروهای خبره در بازشناسی بزرگ

شخصیتی در شبکه‌های اجتماعی و اطلاع‌رسانی به جوانان؛ توسعه خلاقیت؛ حمایت از کارکردهای شبکه‌ای خلاقانه و استخدام جوانان خلاق و نوآور، تخصیص اعتبار برای هک‌زدایی خودکار شبکه اجتماعی؛ توسعه ارتباطات؛ به رسمیت شناختن حریم خصوصی به صورت هوشمند، بالابردن قدرت کاربردی نرم‌افزارهای داخلی، بهره‌گیری از نرم‌افزارهای هوشمند برای جلوگیری از افشای اطلاعات؛ توسعه فردی؛ بهره‌گیری از گروه‌های جوانان در تعامل با یکدیگر در همه زمینه‌ها، بهره‌گیری از برنامه‌های مهیج هوشمند و سالم برای جلوگیری از رفتن به سایت‌های مخرب، افزایش سرعت تصمیم‌گیری گروهی جوانان، افزایش کارایی شبکه‌های اجتماعی با جذب هدفمند جوانان؛ مدیریت‌گرایی؛ تصویب قوانین حاکم بر فضای مجازی، حمایت مدیران ارشد از مدیران پایین‌دستی، حمایت مدیران از زیرساخت‌های اساسی شبکه‌های اجتماعی، حمایت مدیران از به رسمیت شناخته شدن حوزه خصوصی، برخورداری از مدیران لایق و کارآزموده در سیاست‌گذاری شبکه‌های اجتماعی، چشم‌انداز مثبت مسئولان به شبکه‌های اجتماعی.

در پیامدهای فردی این نتایج به دست آمد: افزایش کارایی فردی، کاهش رضایت از شبکه‌های اجتماعی، پیری زودرس، بلوغ زود هنگام.

پیامدهای اجتماعی نیز عبارت‌اند از: تهاجم فرهنگی ارتباطی، افزایش وابستگی، کاهش سلامت جسمانی.

سپس به پارادایم کدگذاری محوری پرداخته شد و مدل فرایند کیفی تحقیق آورده شد. در مرحله کدگذاری انتخابی به بیان داستان‌گونه مقوله‌ها پرداخته شد. طبق نتایج به طور میانگین نیمی از پاسخ‌گویان، روزی دو ساعت از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند و اینستاگرام و تلگرام پرکاربردترین شبکه‌های اجتماعی هستند.

کتاب‌نامه

- ابوالقاسمی، ... (۱۳۹۷ ه.ش). «میزان استفاده افراطی و وابستگی به شبکه‌های مجازی و تأثیر آن بر سبک زندگی». فصلنامه علوم اجتماعی، ش ...، ص ...-...
- ابراهیمی کیاپی، ... (۱۳۹۱ ه.ش). «تحلیل شبکه‌های اجتماعی و موفقیت افراد در اهدافشان». تهران: انتشارات ...، ص ۹۷.
- احدزاده، اشرف. (۱۳۹۰ ه.ش). «نقش تفاوت‌های فرهنگی در خودابرازی کاربران سایت‌های شبکه اجتماعی». علوم اجتماعی، ش ۵۶، ص ۲۵-۲۰.
- اجتهادی، مصطفی؛ و وحید کشافی‌نیا. (۱۳۹۸ ه.ش). «بررسی جامعه‌شناختی مخاطبان فرهنگ سلبریتی در اینستاگرام فارسی». فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، دوره ۵، ش ۲۰، ص ۱۱۳-۱۴۸.
- افشاریان، ندا. (۱۳۹۶ ه.ش). «پیش‌بینی شکل‌گیری هویت مدرن در دانشجویان دختر بر اساس میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی». فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، دوره ۲۴، ش ۱، ص ۱۴۷-۱۴۱.
- بوربور و تاجیک اسلامی (۱۴۰۰ ه.ش). «رابطه میزان و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی با هویت اجتماعی زنان شهر تهران». [مجله یا انتشارات کامل].
- داریاپور، زهرا. (۱۳۸۰ ه.ش). جایگاه سنت و مدرنیته در نظام ارزشی جوانان و بزرگسالان شهر تهران. تهران: دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی.
- فاضلی، ... (۱۳۹۰ ه.ش). [عنوان مقاله یا کتاب]. ص ۳۲-۳۳.
- خادمیان و سادات حسینی، ... (۱۳۹۴ ه.ش). [عنوان مقاله یا کتاب]. ص ۲.
- خدایاری و همکاران، ... (۱۳۹۳ ه.ش). [عنوان مقاله یا کتاب]. ص ۱۶۹.
- حکیمی، رؤیا. (۱۳۸۹ ه.ش). «نقش شبکه‌های اجتماعی بر هویت (مطالعه موردی روی فیس‌بوک و کاربران کرد)». فصلنامه مطالعات رسانه، دوره ۳، ش ۳، ص ۱-۱۵.

رضایی امنلویی، حسین؛ و فرشید دیلمقانی. (۱۳۹۷ ه.ش). «تحلیل بحران هویت قومی در ایران در بستر جهانی شدن و فضای مجازی با رویکرد علم پایدار». فصلنامه سیاست، دوره ۵، ش ۱۷، ص ۱۰۵-۱۲۷.

رضایپور، ناصر. (۱۳۹۹ ه.ش). «مطالعه جامعه‌شناختی تأثیر ویژگی‌های مدرنیته بر هویت قومی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد واحد تهران شمال)». رساله دکتری جامعه‌شناسی سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال.

ریتزر، جورج. (۱۳۷۹ ه.ش). نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر. مترجم: محسن ثلاثی. تهران: انتشارات علمی.

رایینز، کوین؛ و فرانک بستر. (۱۳۸۵ ه.ش). عصر فرهنگ [عنوان کامل]. تهران: ...
توفیقی، مظاهر. (۱۳۹۱ ه.ش). «رابطه حضور در فضای مجازی و هویت مدرن؛ پژوهشی در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهرکرد». پایان‌نامه کارشناسی ارشد ارتباطات، دانشگاه علامه طباطبائی.

جی دان، رابرت. (۱۳۹۳ ه.ش). نقد اجماعی پست مدرنیته. مترجم: صالح نجفی. تهران: مؤسسه جهان کتاب.

حاجیان، ابراهیم؛ و محسن درویشی. (۱۳۹۲ ه.ش). «مطالعه گرایش ایرانیان به هویت مدرن». جامعه‌شناسی مسائل ایران، دوره ۲، ش ۴، ص ۳۹-۶۳.

حکیمی، رؤیا. (۱۳۸۹ ه.ش). «نقش شبکه‌های اجتماعی بر هویت (مطالعه موردی روی فیس‌بوک و کاربران کرد)». فصلنامه مطالعات رسانه، دوره ۳، ش ۳، ص ۱-۱۵.

ایمان و مرحمتی، ... (۱۳۹۳ ه.ش). [عنوان مقاله یا کتاب]. ص ۵.

گبینز و ریمر، ... (۱۳۸۱ ه.ش). [عنوان مقاله یا کتاب]. ص ۱۰۴.

مظاهری و حسین‌زادگان (۱۳۹۰ ه.ش). [عنوان مقاله یا کتاب].

کاستلز، ... (۱۳۹۸ ه.ش). [عنوان مقاله یا کتاب]. ص ۱۹۶.

علیزاده، ... (۱۴۰۰ ه.ش). «سبک زندگی دیجیتالی و استفاده از ابزارهای دیجیتال».

مختاری، ... (۱۳۹۹ ه.ش). [عنوان مقاله یا کتاب]. ص ۲۱.

Afsharian, N. (2017). Predicting the formation of modern identity among female students based on the use of virtual social networks. *Quarterly Journal of Communication Research*, 24(1), 141–147.

Ejtehadi, M., & Keshafi-Nia, V. (2019). Sociological study of celebrity culture audiences on Persian Instagram. *Quarterly Journal of New Media Studies*, 5(20), 113–148.

Ahadzadeh, A. (2011). The role of cultural differences in self-expression of social network users. *Social Sciences Journal*, 56, 20–25.

Bazrafshan, Sh. (2017). The impact of modernity components on social identity of youth (Case study: youth of Azadshahr). *Iranian Social Studies Journal*, 14(55), 27–39.

Ayyayi, F. (2021). Investigating the relationship between Instagram use and orientation towards digital lifestyle (Case study: users aged 18–35). Master's thesis, Islamic Azad University, East Tehran Branch.

Tofighi, M. (2011). Relationship between presence in cyberspace and modern identity: A study among university students of Shahrekord. Master's thesis, Allameh Tabataba'i University.

Jean, R. D. (2014). *Postmodernism: A critical review* (S. Najafi, Trans.). Tehran: Jahan-e Ketab Institute.

Hajiani, E., & Darvishi, M. (2013). Study of Iranian inclination towards modern identity. *Sociology of Iranian Issues*, 2(4), 39–63.

Hakimi, R. (2010). The role of social networks in identity formation: Case study on Facebook and Kurdish users. *Quarterly Journal of Media Studies*, 3(3), 1–15.

Dariapour, Z. (2001). Tradition and modernity in the value system of youth and adults in Tehran. Tehran: Secretariat of the Public Culture Council.

Rahnama-ye Roudposhti, F., Bani-Mehd, B., & Mirsaiedi, J. (2014). Modernity and management accounting. *Scientific-Research Journal of Accounting and Management Auditing*, 3(12), 1–13.

Rezaei Amnlouei, H., & Deylmaqani, F. (2018). Analysis of ethnic identity crisis in Iran in the context of globalization and cyberspace with a sustainable science approach. *Policy Quarterly*, 5(17), 105–127.

- Rezapour, N. (2020). Sociological study of the impact of modernity features on ethnic identity (Case study: students of Islamic Azad University, North Tehran Branch). Doctoral dissertation, Islamic Azad University, North Tehran Branch.
- Ritzer, G. (2000). *Sociological theory in contemporary era* (M. Salas, Trans.). Tehran: Elmi Publishing.
- Robbins, K., & Buster, F. (2006). *The Age of Culture: Contemporary Theories of Society*. Tehran: Publisher [Translate if necessary].